

УДК 331.101.262

БАГАТОФУНКЦІОНАЛЬНІСТЬ РОЗВИТКУ СУСПІЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Плотнікова М.Ф.

Житомирський національний агроекологічний університет

У статті розкрито історичні витоки формування засад децентралізації в Україні. Окреслено наслідки та перспективи реформування системи управління. Запропоновано механізми саморозвитку територій через практику публічного управління. Акцентовано увагу на природо доцільних технологіям життєдіяльності та господарювання, а також соціально-економічних наслідках їх впровадження. Розкрито механізми реалізації завдань активізації багатофункціонального розвитку територіальних утворень, визначено його ключові завдання та соціально-економічний ефект. Висвітлено ключові пріоритети розвитку України через реалізацію ідеї «Родова садиба».

Ключові слова: багатофункціональність розвитку, сталий розвиток, родові поселення, пермакультура, публічне управління.

Постановка проблеми. Умови глобалізації світової економіки та загострення конкуренції як вітчизняному, так і міжнародному ринку, визначили перед Україною завдання зміцнення власних позицій на світовій арені як конкурентоспроможного гравця та стійкої соціально-екологічної системи розвитку національного сектору. Посилення інтеграційно-інституційних, глобалізаційних процесів та конкуренції зумовлює необхідність застосування якісно нових підходів і механізмів сільського розвитку, враховуючи виклики рівня та якості життя, екологізації, інноваційно-інвестиційних тенденцій, інформатизації, інституціоналізації, капіталізації тощо.

Сільські території країни мають значний потенціал нарощування стійкості системи з огляду на перспективи підвищення продовольчої та екологічної безпеки країни, рівня та якості життя її населення через розвиток органічних, безвідходних та біотехнологій, формування механізмів самозабезпечення та саморозвитку територій з пріоритетністю соціально-екологічних наслідків господарювання та життєдіяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Завдання розвитку біоекономіки, вивчення факторів, котрі впливають на цей процес, а також наслідків імплементації біоекономіки в сучасну суспільно-економічну систему знайшли своє відображення в працях вітчизняних науковців І. Баланюка, В. Бутенко, Н. Вдовенко, А. Діброви, І. Зеліско, С. Кваші, С. Козловського, В. Новікова, М. Талавирі, О. Рябченко, О. Шубравської та інших вчених-економістів. Інструменти та механізми забезпечення добробуту населення та інклюзії на сільських територіях представлені у працях Т. Затонацької, Е. Лібанової, Л. Молдаван, І. Тараненко, О. Шубравської та ін. У вітчизняній та зарубіжній економічній науці питанням вирішення соціально-економічних проблем розвитку сільських територій, формуванню нових умов господарювання, органічного виробництва й відродженню окремих сфер та галузей агропромислового сектору, в тому числі з врахуванням процесі глобалізації та виходу України на світові ринки, зокрема європейські присвячені роботи В. Андрійчука, О. Булави, В. Валентинова, М. Зубця, Н. Куцмус, М. Лук'янової, А. Малиновського, Н. Міценка, О. Могильного, М. Орлатого, О. Попової, О. Риковської, В. Росс-

хи, В. Рябоконя, П. Саблука, О. Скидана, О. Шпичака, В. Ярового, О. Яценко та інших.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Недостатньо вивченими залишаються питання полівекторного вирішення суспільно-економічних проблем розвитку територій як механізму забезпечення їх сталості та конкурентоспроможності.

Постановка завдання. Метою дослідження є обґрунтування механізмів сталого розвитку та конкурентоспроможності соціально-економічних систем за рахунок внутрішнього потенціалу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Функціонування центротворюючих структур на сільських територіях є базовою умовою посилення господарських процесів та продовження життєдіяльності на сільських територіях, де надзвичайно низькими є рівень зайнятості, народжуваності та чисельності населення, що якісно позначається на рівні життя мешканців [1-3]. Потреба пошуку механізмів сталого розвитку, самоорганізації систем сформована як на локальному, регіональному, галузевому, так і наднаціональному рівні [4].

На відміну від радянських часів, де на сільських територіях центротворюючим виступало аграрне підприємство, наразі таку функцію виконує культурно-просвітній центр, як то є будинок культури, школа, подекуди релігійний заклад. Інноваційним чинником сільського розвитку також стають осередки територіальних громад, що ініціюють зміни на території, в тому числі за рахунок практики публічного управління, активізації ролі зеленого сільського туризму, становлення підсобних виробництв, промислів, комунального господарства. Кооперативний принцип організації та діяльності таких структур дозволяє вирішувати питання інвестиційного забезпечення змін, координації діяльності суб'єктів та базового насичення ідеями для їх подальшого втілення.

Звертаючись до історичного досвіду України на прикладі Конституції УНР бачимо витоки державності з засадами розширених функцій місцевого самоврядування [5], що в повній мірі відповідає Європейській хартії, підписаній на півстоліття пізніше. Натомість Конституція 1929 р. передбачала жорстку ієрархічність та підпорядкованість виконавчих комітетів від найнижчого рівня до найвищого. Основним інструментом управління

визначено доручення, а до кола повноважень віднесено впровадження постанов відповідних вищих органів влади [6]. За Конституцією 1937 р. основною діючою силою на території є органи державної влади, що є жорстко підпорядкованими відповідним вищестоящим структурам за одночасної можливості скасовувати рішення нижчестоящої інстанції. Основним Законом сформовано засади функціонування законодавчої гілки влади, визначено структуру та функції структури виконавчої влади, визначено статус та повноваження «колективного президента» через діяльність Президії Верховної Ради УРСР [7]. Конституція, визначена як «сталінська», зі змінами та доповненнями існувала до 1978 р. Реформи адміністративно-територіального устрою 1946-1964 рр. як форма планування соціально-економічного районування не були системними та відзначились укрупненням сільських районів, створенням промислових зон, протидією національним рухам, «розформуванням» областей, районів та передачею сіл в інші регіони за формального «клопотання населення, підтримане районними та обласними організаціями». Новацією цього часу є галузева спрямованість органів управління, що діяли на переважній більшості території сучасної України поряд з органами виконавчої влади та спроби забезпечити планування регіонального розвитку на місцях [8, с. 44]. Поряд з укрупненням мали місце й протилежні процеси [9]. Саме наприкінці 50-тих – початку 60-тих років ХХ ст. започаткована класифікація населених пунктів за чисельністю населення, спеціалізацією та місцем розташування, що доповнюється до нашого часу [10]. Зокрема, до міст республіканського підпорядкування віднесено населені пункти з чисельністю населення понад 500 тисяч жителів, міста обласного підпорядкування – понад 50 тис. жителів. Відзначено, що міста мають промислове, культурно-політичне значення та перспективи економічного розвитку. До селищ міського типу можуть бути віднесені населені пункти, розташовані навколо промислових підприємств, будов, залізничних вузлів, гідротехнічних споруд, санаторіїв та інших стаціонарних лікувальних та оздоровчих закладів, якщо ці поселення благоустроєні і налічують понад 2 тис. жителів, з яких не менше 60% становлять робітники, службовці та члени їх родин. Населені пункти, що не віднесені до категорії міст та селищ міського типу вважаються сільськими територіями – селами та селищами.

Відсутність єдиної цілісної концепції регіонального розвитку та чіткого прозорого механізму діяльності місцевого самоврядування, унеможливили ефективність проведених реформ, сприяли зниженню рівня та якості життя населення, погіршенню демографічної та економічної ситуації в країні. Інституційна невизначеність та нормативно-правова спрямованість на централізацію влади й управління визначили характер змін через пряме «ручне» адміністрування чи/та безсистемні реформи окремих складових суспільного механізму формування громадського суспільства, в тому числі. Водночас відповідно до Європейської хартії місцевого самоврядування будь-яка країна не може вважатися демократичною, якщо влада в ній не є виборною і підконтрольною народові [11].

Проведений моніторинг соціально-економічного розвитку областей України засвідчив переважуючу роль сільського господарства у національній економіці, що навіть на період кризи характеризується позитивною динамікою обсягів виробництва практично у всіх областях (відмічено у 22 регіонах, середній темп приросту 5%), тоді як в цілому по економіці має місце спад виробництва та продажів, скорочення частки України як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку, в тому числі за рахунок виснаження природно-ресурсного потенціалу, зростанням рентних платежів, різким коливанням цін на нафту та нафтопродукти. В аграрному секторі, як і в цілому по економіці, переважаючими залишаються власні джерела інвестування, в тому числі фінансування капітальних інвестицій (понад 70% освоєних коштів, понад 85% з яких припадає на транспорт, складське господарство, пошту та кур'єрську діяльність, сільське, лісове та рибне господарство, будівництво, державне управління й оборону, соціальне страхування, оптову та роздрібну торгівлю, ремонт автотранспортних засобів, операції з нерухомим майном) [12].

Історично так склалося, що територія України є радіально сформованою відносно центральної частини та має ознаки регіональної спеціалізації залежно від тих процесів, що протікали в тій чи іншій місцевості. Зважаючи на три види громад, що наразі функціонують в Україні (міста обласного значення, що володіють правами та значним досвідом місцевого самоврядування у системі міського способу життя; об'єднані територіальні громади, що отримали повноваження на рівні міст обласного значення, мають значну територію та ще не набули достатнього досвіду управління, щоб конкурувати на рівних містами; територіальні громади, що переважно представлені невеликими за територією та чисельністю населення і значною мірою залежні від районного рівня управління з позиції розподілу бюджету та стратегічного розвитку) результативність їх діяльності є різною. Один з відомих американських конституціоналістів Клінтон Россітер сказав, що «Немає щастя без свободи, свободи – без самоврядування, самоврядування – без конституційності і жодного з цих великих благ без сталості і ладу» [13]. Тому наділення повноваженнями суб'єктів креативного інноваційного характеру розвитку, що інституційно та фінансово нестимуть відповідальність за прийняті управлінські рішення дозволить активізувати діяльність громади як в напрямі залучення інвестицій, так і державотворчої діяльності на рівні громади.

Держава, яка в собі об'єднує множинні розрізнені ресурси, проте, такі, що покликані виконувати спільні завдання – забезпечувати розвиток та процвітання всіх, що в правовому полі перебувають на її території, подібна до живого організму з множиною систем, органів тат клітин, які є відносно самостійними і, водночас, працюють на єдину структуру (організм). Яскравими прикладами живої природи є рослинний та тваринний світ. Панівною формою взаємодії клітин в організмі тварини є монархія і унітарна форма організації, тоді як для рослин – це республіка [13] з переважанням федеративних ознак управління (в силу більшого рівня самостійності

та здатності до «незалежного» утворення нових структур з частин цілого). Враховуючи, що федерація є об'єднанням структур, що володіють значними повноваженнями, її стійкість досягається за рахунок децентралізації (наприклад, як то є у Швейцарії, де об'єднання кантонів відбулось за сприяння країн-сусідів та наявності природного ландшафту – гір по кордонах та всередині країни). Перевагою децентралізації на теренах держави вбачається наявність центральної влади та управління за ефективною взаємодією на місцях (територіальні громади, що наближені до людини), що є центрами розвитку громад з використанням переважно місцевих ресурсів.

З позиції виробництва ми маємо справу зі співставленням трьох принципово відмінних підходів до життєдіяльності, господарюванню та управління соціально-екологічним розвитком: промисловим (індустріальним), традиційним (поширений нарізі на більшості територій) та ноосферний (в тому числі пермакультурний), (табл. 1).

Центром розвитку громади є культурно-духовний її осередок, наприклад, школа, яка є енергоефективною, функціональною та такою, що значною мірою себе забезпечує, зокрема продовольством власного виробництва, головним чином овочами та фруктами вирощеними вчителями, дітьми, їх батьками на власних ділянках та в теплицях. Розвиток ремесел дозволяє не лише навчати майстрів для проведення ремонтних та інших видів робіт на території школи, але й посилити ефективність навчального процесу за рахунок синхронізації роботи рук і мозку та формуванню навичок професійної освіти, що сприяє розвитку інноваційної, креативної

діяльності учня в інших ситуаціях його життя, зокрема в позашкільній практиці, що збільшує капіталізацію території. Базовими підходами до гармонізації відносин в суспільстві та з Природою у будь-якій сфері людського буття є принципи, які у землеробстві отримали назву пермакультура (рис. 1).

Досвід моделювання суспільних явищ на основі системно-синергетичного підходу та акмеології, враховуючи процеси обміну системи «населений пункт» з зовнішнім середовищем енергією, інформацією, продуктами харчування, сировиною використовуючи закони термодинаміки відкритих самоорганізованих систем, інформаційні закони зміни часу та соціальних закономірностей поведінки людини дозволяє оцінити перспективи їх розвитку, зокрема через реалізацію ідеї «Родова садиба» [15-17]. Ентропія як характеристика їх діяльності відображає зростаючу самоорганізованість таких спільнот. В той же час неоднорідний та стохастичний вплив кожного на систему в цілому дозволяє сформулювати уявлення впорядкованості суцільного процесу життєдіяльності людства через багатофункціональний характер його розвитку. Процес багатофункціонального розвитку на перше місце висуває соціально-екологічні наслідки управління територіальними утвореннями, докорінно змінюючи характер, форми, механізми і інструментальне забезпечення розвитку сільських поселень через реалізацію концепції «Родова садиба» як стратегічного та системного механізму, що має соціальну спрямованість та відповідає принципам збалансованого розвитку. Практика засвідчує завдяки цьому відбувається поступове подолан-

Таблиця 1

Оцінка промислового, традиційного та пермакультурного підходів в управлінні життєдіяльністю та господарювання

Ознака	Промисловий підхід	Традиційний підхід	Пермакультурний підхід
Цільова функція	Отримання прибутку	Переважає самозабезпечення	Гармонійний розвиток
Технології	Переважаючі інтенсивні	Переважаючі екстенсивні	Природодозільні
Переважаючі елементи стимулювання	Синтетичні добрива, пестициди, регулятори росту рослин, кормові добавки, генетично модифіковані організми та насіння, важка сільськогосподарська техніка.	Використання сівозміни, органічних добрив, альтернативних методів обробітку ґрунту, боротьби зі шкідниками та хворобами.	Система організації екосистем з істотних рослин.
Наслідки діяльності	- забруднення поверхневих та ґрунтових вод; - знеліснення та деградація лісових екосистем; - порушення водного балансу під час осушення та зрошення; - комплексне порушення ґрунтового та рослинного покриву і, як наслідок, опустелювання; - зниження природного середовища існування багатьох живих організмів, вимирання рідкісних видів. <i>Як наслідок</i> , виснаження природно-ресурсного потенціалу території	- висока трудомісткість робіт; - зниження врожайності порівняно з промисловим підходом на 20-50%; - вища, порівняно з промисловим підходом, собівартість продукції. <i>Як наслідок</i> виснаження природно-ресурсного потенціалу з виявленням ознак соціальної відповідальності та кооперації.	- розвиток біорізноманіття; - зниження трудоемкості виробництва та підвищення стійкості системи (зменшення шкідників, хвороб та підвищення продуктивності угідь); - поширення практики біодинамічного землеробства та врахування природних циклів розвитку відповідно до Законів Всесвіту. <i>Як наслідок</i> відновлення природно-ресурсного потенціалу, відповідальність за своє життя та територію проживання
Розвиток зайнятості	Механізація та автоматизація виробничих процесів, зниження рівня зайнятості населення	Низький рівень механізації та автоматизації виробничих процесів, сприяння зайнятості населення	Самозайнятість та розвиток малих та середніх форм господарювання, в т. ч. на засадах кооперації

Джерело: розроблено автором на основі [14]

ня негативних наслідків перехідної економіки на новій духовно-культурній та методологічній основі. Багатофункціональний підхід є основою зниження соціально-економічної напруженості, відродженню національної, історико-культурної традиції, формуванню економічної й продовольчої безпеки держави.

Активізація ролі сільського населення та мешканців міст, що виїхали до сіл, зокрема, в Житомирській області дозволяє збільшити чисельність сільського населення на 47% та обсяг приватних інвестицій в розвиток сільських територій у 100 разів порівняно з песимістичним сценарієм до 2020 р., що зумовлений збереженням тенденцій, які склалися. Можливі стратегії розвитку наступні:

1) *Створення солідарного сільського господарства* (мережі або асоціації людей, які взяли на себе зобов'язання підтримувати одну або більшу їх кількість, поділяючи ризики і вигоди від спільного виробництва продуктів харчування) та груп солідарної закупівлі серед ініціативних споживачів міст Житомира та Києва, які зв'язуються з виробництва сільськогосподарської продукції для організації альтернативних ланцюгів поставок, впроваджуючи суспільні ініціативи, що підтримують диверсифіковані сільські території, зокрема, через запровадження органічного сільського господарства, ремесел та промислів, формуючі прямі зв'язки між виробниками та споживачами.

2) *Прямі продажі продукції, надання послуг домогосподарствами та їх об'єднаннями* через кооперативи, на ярмарках, під час регіональних заходів, на селянських і фермерських ринках, де є місцями роздрібною торгівлі.

3) *Розвиток альтернативних форм зайнятості*, зокрема, ремесел, промислів, зеленого сільського туризму, оздоровчих, спортивних та рекреаційних об'єктів.

Основними потребами та обмеженнями є такі: 1) низький рівень підприємницької активності та зайнятості населення та високий рівень конкуренції з боку іноземних компаній та їх продукції; 2) сировинна спрямованість регіону (видобуток граніту та лісу); 3) погіршення демографічної ситуації поряд з іншими демографічними факторами (старіння населення, виїзд і заробітчанство активної частини населення – за прогнозом спеціалістів, якщо не вжити заходів з подолання соціально-економічної кризи, інтенсивного впровадження соціально-економічних реформ, протидії масовому безробіттю, забезпечення соціального захисту населення, чисельність населення регіону може до 2020 р. зменшитися до 20%). Особливо гостро проблема виявляє себе у сільській місцевості, що суттєво впливає на соціально-економічний стан району; 4) погіршення екологічної ситуації, зокрема, з ліквідації побутових відходів, формування водного балансу. Проект в повній мірі дозволяє в довгостроковій перспективі реалізувати заявлені потреби.

Відносини в територіальній громаді ґрунтуються на довірі між виробником і споживачами, які добре знають один одного, споживачі довіряють продукції, яка виробляється, мають про неї достовірну інформацію. Між виробником і споживачем є солідарність щодо місцевих традицій харчування. Їм притаманна громадська активність щодо розвитку місцевого чи регіонального ринку харчового сектору (співпраця між сільською територіальною громадою здійснюється з групою населення, мешканців міст, наприклад співвласниками ОСББ міст). Ринкові обміни відбуваються у межах спільноти певної місцевості. Вилучені кошти працюють на місцевому чи регіональному ринках. Короткий ланцюг поставок регулюється на місцевому рівні. Він є прозорим і відстежується від початку виробництва до спо-

Рис. 1. Принципи пермакультури

Джерело: розроблено автором за даними [14]

живача. Прямі поставки дозволяють економити на трансакційних витратах, що здешевлює продукцію для кінцевого споживача. Крім того задоволення інтересів споживачів більш повним асортиментом харчових продуктів можливе за рахунок вирощування продукції чи виготовлення товару за попереднім замовленням.

Подальша сертифікація органічної продукції, її стійкий збут сприятиме поширенню органічних і традиційних продуктів на ринку, розвиваючи мережі з регіональними продуктами. Обслуговування потреб клієнтів у зростаючому сегменті ринку щодо споживання якісних продуктів харчування за принципом: «Близько, локально, натурально», розвиваючи туризм з привабливим місцевим брендом на основі регіональних традицій. Нижчий рівень транспортних та інших витрат в локальній економіці підвищує її конкурентоспроможність за одночасної високої якості та доступності. Організація місцевого ринку приваблюватиме споживачів з інших регіонів. Мода на регіоналізм є основою розвитку територіальних громад та становлення їх конкурентоспроможності.

Висновки з даного дослідження і перспективи. Найвні тенденції розвитку світової спільно-

ти формують засади пошуку принципово нових підходів до життєдіяльності та господарювання, що базуються на засадах сталого розвитку та в своїй основі містять інструменти самоактивності внутрішнього потенціалу. Одним з таких механізмів є реалізація ідеї «Родова садиба», що розкриває духовну та творчу сутність особистості, є основою її об'єднання з однодумцями. Останнє формує мотиваційні чинники до розвитку територіальних громад за принципами публічного управління. На рівні господарських одиниць, зокрема, в землеробстві та з позиції ландшафтного дизайну таким механізмом виявилась система пермакультури, що поширюється світом і має в основі елементи біомімікрії. Реалізація вказаних підходів дозволяє досягати як соціально-економічного, так і еколого-технологічного ефектів, що позначається на підвищенні рівня зайнятості на сільських територіях, зниженні трудоемкості виробництва та підвищенні рівня зродив'я населення. Сформовані на основі інклюзивних підходів та розумної спільноти (SMART-COMMUNITY) такі громади є моделлю суспільства майбутнього, що формується на засадах сталого розвитку.

Список літератури:

1. Khodakivsky E. Rural Business And Its Infrastructure Management In Ukraine / E. Khodakivsky, Yu. Bogoyavlenska, M. Plotnikova, S. Tyschenko // *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*. – 2009. – Nr. 17(2). – R. 147-156.
2. Bogoyavlenska Yu. Innovational Investment Development Vector Of Rural Territories / Yu. Bogoyavlenska, M. Plotnikova // *Management Theory And Studies For Rural Business And Infrastructure Development*. – 2014. – Vol. 36, № 2. – P. 382-393.
3. Bogoyavlenska Yu. The Modern Social And Economic Policy Of Ukraine: Problems Of Providing For And Enhancing Of Adequate Living Standards And Quality Of Life / Yu. Bogoyavlenska, M. Plotnikova, E. Khodakivsky // *Management Theory And Studies For Rural Business And Infrastructure Development*. – 2010. – № 21(2). – R. 18-26.
4. Nitsenko V. Business Model For A Sea Commercial Port As A Way To Reach Sustainable Development Goals / V. Nitsenko, I. Nyenno, I. Kryukova, T. Kalyna, M. Plotnikova // *Journal Of Security And Sustainability Issues*. – 2017. – Volume 7, Number 1. – P. 155-166 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://doi.org/10.9770/jssi.2017.6.4\(13\)](http://doi.org/10.9770/jssi.2017.6.4(13)) (ISSN 2029-7017 print/ISSN 2029-7025 on-line).
5. Конституція Української Народної Республіки (Статут про Державний устрій, права і вільності УНР) // Конституційні акти України. 1917-1920. Невідомі конституції України. – К., 1992. – С. 73-79. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://library.nlu.edu.ua/BIBLIOTEKA/SPRAVKI/KONSTITUCIY_1918.htm#K_1.
6. Конституція (основний закон) Української Соціалістичної Радянської Республіки. Постанова XI Всеукраїнського з'їзду рад робітничих, селянських і червоноармійських депутатів від 15 травня 1929 р. // Вісті ВУЦВК. – 1929. – № 143. – 23 червн. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gska2.rada.gov.ua/site/const/istoriya/1929.html>.
7. Конституція (основний закон) Української Радянської Соціалістичної Республіки. Постанова Надзвичайного XIV Українського з'їзду рад про затвердження конституції (основного закону) Української Радянської Соціалістичної Республіки від 30 січня 1937 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gska2.rada.gov.ua/site/const/istoriya/1937.html>.
8. Ткачук А. З історії адміністративно-територіального устрою України, 1907-2009 роки / А. Ткачук, Р. Ткачук, Ю. Ганущак. – К.: Леста, 2009. – 128 с.
9. Про внесення змін в адміністративне районування Української РСР. Указ Президії Верховної Ради Української РСР // ВВР. – 1965. – № 3. – Ст. 64. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2%D0%BD-06>.
10. Про порядок вирішення питань адміністративно-територіального устрою Української РСР. Указ Президії Верховної Ради Української РСР (Із змінами, внесеними згідно із Законом № 4865-VI від 24.05.2012 // ВВР. – 2013. – № 17. – Ст. 150) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1654-10>.
11. Європейська хартія місцевого самоврядування. м. Страсбург, 15 жовтня 1985 року. Офіційний переклад // Офіційний вісник України. – 2013. – № 39. – 4 червня [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_036.
12. Аналіз стану соціально-економічного розвитку областей та міста Києва за січень-грудень 2016 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dei.kievcity.gov.ua/files/2017/7/24/Analiz_sotsialno_ekonomi_12.pdf.
13. Rossiter C. Conservatism in America / C. Rossiter. – New York: Knopf, 1955. – 325 p.
14. Овсинский И.Е. Новая система земледелия / И.Е. Овсинский. – Біла Церква: ТОВ «Білоцеркідрук», 2017. – 200 с.
15. Батуріна Р.М. «Родова садиба» – один з напрямів сталого розвитку сільських територій / Р.М. Батуріна // *Агроінком*. – 2013. – № 4/6. – С. 102-109.

16. Кропивко М.М. Організаційні особливості створення родових садіб як альтернативної форми розвитку господарств населення / М.М. Кропивко // Наук. вісн. Мукачівського держ. ун-ту. – 2015. – № 2(4), ч. 2. – С. 24-29.
17. Кропивко М.М. Родові садіби – альтернативний шлях розвитку сільської території / М.М. Кропивко // Агробізнес сьогодні. – 2015. – № 6(325). – С. 88-89.

Плотникова М.Ф.

Житомирский национальный агроэкологический университет

МНОГОФУНКЦИОНАЛЬНОСТЬ РАЗВИТИЯ ОБЩЕСТВЕННО-ЭКОНОМИЧЕСКИХ СИСТЕМ В УСЛОВИЯХ ДЕЦЕНТРАЛИЗАЦИИ

Аннотация

В статье раскрыты исторические истоки формирования основ децентрализации в Украине. Очерчены последствия и перспективы реформирования системы управления. Предложены механизмы саморазвития территорий через практику публичного управления. Акцентировано внимание на природосообразным технологиям жизнедеятельности и хозяйствования, а также социально-экономических последствиях их внедрения. Раскрыты механизмы реализации задач активизации многофункционального развития территориальных образований, определены его ключевые задачи и социально-экономический эффект. Отражены ключевые приоритеты развития Украины через реализацию идеи «Родовая усадьба».

Ключевые слова: многофункциональность развития, устойчивое развитие, родовые поселения, пермакультура, публичное управление.

Plotnikova M.F.

Zhytomyr National Agroecological University

THE MULTIFUNCTIONAL DEVELOPMENT OF SOCIAL-ECONOMIC SYSTEMS IN THE CONTEXT OF DECENTRALIZATION

Summary

The Article illustrates the historical stages of bases formation of decentralization in Ukraine. It also describes the implications and prospects of reforming of a control system. The author suggests mechanisms of territories self-development through the practice of public administration. The article focuses on natural technology life, activities and management, and socio-economic consequences of their implementation. It also describes the mechanisms of enhancing the multifunctional development of territorial entities, identified its key objectives and the socio-economic effect. The author describes the key development priorities of Ukraine through the realization of the idea of a «Family settlement».

Keywords: multifunctional development, sustainable development, family settlements, permaculture, public administration.